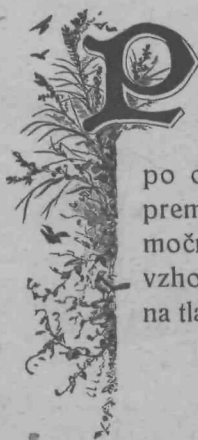

Jesenske slike.

1. Pod hruško.

riromala je zopet jesen. Hladni vetrovi so zaveli sem od gora in gibalí veje Hladnikove hruške.

Cela kopa se jih je zbrala okrog babice. Sedeli so po otavi in jedli zreli sad. Drugdrugemu so nagajali, vpili in se premetavali. Na hruški je bil Stanko. V vrhu se je gugal in stresal močno drevo. Zganile so se veje in zašusteli so listi kot v sanjah vzhodnih pravljíc in tiho so se dotikali drugdrugega. Padale so na tla hruške, zrele in rumene, mali paglavčki so se pa pulili zanje.

„Ta bo moja, ta bo moja!“

„Moja je, moja je!“

Kričali so in se suvali. Babica je vpila nanje, naj bodo pridni in mirni. A niso je dosti poslušali.

Malemu Lojzku, ki je oblekel letos prve hlače, je padla debela hruška na kodravo glavico. Zastokal je in prihitel k babici.

„As, as, babica! Bi, bi, babica!“

„Zakaj si poreden?“

„Oni redni, i piden!“

Jokal je, a ne dolgo, otroku se taka rana hitro pozdravi. Čez pet minut je Lojzek zopet skakal.

„Stanko, splezaj dol! Dosti hrušk imate.“

Stanko je slušal starko. Ni se mu ljubilo, da bi se gugal na hruški. Sam je že skrbel, da je imel polne žepe, za druge mu ni bilo kaj mari.

„Še, Tanko, še, tesi še!“ je vpil Lojzek.

Ali Stanko je že lezel dol.

„Saj si že sit, Lojzek! Pri očeh ti vun gleda. Glej ga no. Vedno bi zalagal mali želodček“, ga je pokarala babica in podprla svoj koščeni obraz z roko. Posedli so okrog babice. Kakor piščeta okoli koklje, so se zbrali, čakali so, da jim babica kaj pové. Ko pa ni hotela začeti, so jo sami vlekli za krilo, in Lojzek je smeje zinil:

„Babica, vej kaj epega!“

Babica se je vzdramila kakor iz sanj. Morda je strmela tje nad gore, kjer je plul v svežem vzduhu grabljivi kragulj, morda je zrla topole ob potoku, ki so šepetali in šelesteli, obsevani od solnčnih žarkov, tako skrivnostno in ljubo, kakor gozdovi, če se prikaže jutranje solnce na jasnem nebu.

„Povem vam pravljico, otročiči, nežno pravljico. Le dobro poslušajte!“

O kralju Matjažu ste že slišali, tudi o kraljeviču Marku sem vam že nekaj pripovedovala, o gozdnih vilah in o škrateljčkih ste me verno poslušali. Danes vam pa povem pravljico o žalostni materi.

Živela je mati, ki je imela edinega sina. Za vasjo je imela ob strmem rebru kočó, od kjer se je videlo daleč naokrog. Sin je bil junak kakor

Medtem

stare
nihče/okoli. Vsi so se bali njegove moči. Mati ga je ljubila kakor punčico svojega očesa; bala se je, da je ne bi zapustil. Ali sin je bil dober in ni zapustil svoje matere.

Prihrumeli so Turki in požigali in morili, kamor je stopila njih noga. In sin je moral iti v boj za domovino. Starka je plakala ob slovesu, ker je živo čutila v srcu, da ne bo njenega sina iz boja.

„Sin moj, Bog te varuj, in angel tvoj naj bo s teboj!“

Kapljale so solze na zemljo. Sin je pa poljubil starko na staro, koščeno lice, podal ji je roko, zaplakal je i sam in je odšel.

„Z Bogom, mati! Ne jokajte, draga mati!“

Odšel je v boj. Kot lev se je hrabro boril za domovino in sveto vero. Padali so kot snopi Turki okrog njega. Priletel je pa udarec, in sin se je zgrudil. Na poljani je zaspal. Temna noč mu je zavezala rano in zatisnila oči. Njegova duša je splavala nad oblake.

Priletela je drobna ptica lastovica, sedla na njegovo rano in omočila kljunček v rdečo kri. Odletela je zopet proti severu. Potrkala je na okence pri starki. Mati je plakala za sinom, ker ga ni bilo iz boja. Vsi drugi so se vrnili, ko so pomandrili Turka, le njenega sina ni bilo. In jokala je, da ji je že nedostajalo solz. Odprla je starka ptički okence in jo vprašala:

„Ali je padel moj sin?“

„Padel je. Glej, kljunček je rdeč. Z njegovo krvjo sem ga namočila.“

Odletela je lastovica v jasen dan, starka je pa zaplakala tako žalostno in bridko, kot da hoče izjokati še vso kri, ki jo hrani še ljubeče materino srce. In plakala je slednji dan, dokler ni izplakala vseh solz. Angelček božji je pristopil in lovil njene solze in jih nosil pred božji stol. Umrta je starka, in zamrle so solze.“

Babica je položila glavo med koščeni roki in zaplakala. Kot biser so tekle solze na zemljo.

„Babica, zakaj jokate?“

„Otročiči, tega ne razumete! Glejte, to je moja povest. Moj sin je padel v boju. Ta pravljica mi je najljubša izmed vseh.“

Plakala je zopet . . .

„Ne jokajte, nikar ne jokajte!“

Mali vnučki in vnukinje so se ji prijeli za krilo in so zaplakali z njo.

Hruškini listi so šelesteli tako žalostno in otožno, kakor bi plakali s starko. Jesen je, zato je tako bridka njih pesem . . .

2. Ob trgatvi.

Popoldne je bilo. Gorki solnčni žarki so se upirali v vinograd Gregorčkovega očeta. Prijetno je bilo tam. Pridno so se vrteli trgači in trgalke. Glasno so govorili in se veselo smejali, kakor je navada ob trgatvi. Vmes je zadonela tudi včasih pesmica, drobna in nedolžna, kot da jo poje mamica ob postelji dobrega deteta, ki je hoče zazibati v sladak sen.

Gregorček je bil nemiren deček. Vedno je kobacal med visokimi trtami in zobal. Imel je že poln želodček. Toda zmirom je še tlačil vanj.

„Gregorček, ne zoblji tolíko! Škodílo tí bo“, ~~so~~ ga opominjali oče, a ní se brígal za to.

Lahen vetríč je vel in poljubljál Gregorčkove lase, kí so štrleli izpod klobúčka.

Tam na koncu vinograda ob potu je stal voz s petimi brentami. Vola sta bila privezana v grmovju. Branila sta se muham.

Gregorčkov brat Tone je prinesel zdajinzdaj brentáč, natlačen z grozđjem in ga stresel v brento.

„Gregorček, ne zoblji več!“ ga je opominjal brat. Gregorček se je namuznil in se skril pod trto. Zopet je zobal.

dr. stopi v jelo in parček
Mogočni orél je plul v višavah tja nad gore, kí so bile dolgočasne. *se Gregorček v tihavi misli nebi*
Odpadalo je listje z drevja, kí je stalo samotno in otožno.

Mati so prišli, da pomagajo pri trgatvi.

„Gregorček, alí sí se že nazobal?“

„Ne še, mamica.“

„Ní res! Láže. Za ušesa ga stresi!“ se oglasíje od trgačev sem oče.

„Gregorček, glej, da tí ne škodí! Preveč ne smeš zobati!“

Tudi za materin opomin se ní brígal. Kmalu je začel iznova zobati. Toda bílo je dovolj.

Začelo ga je ščipati, da je vzdíhal. Vedno hujše je bílo. Pod trto je legel, vzdíhoval in jokál.

„Ne bo te še konec, ne!“ je dejal brat. „Slušál bí bíl!“

„Ah, jej, jej! Boli, boli, boli, ah jej!“

„Zakaj me nísi ubogál?“ je rekel brat.

„Prav, prav! To boš ímel za nauk, kako je treba ubogati!“ ~~so~~ mu dejalí mati.

Javkal je, da se je čulo tje do potoka, kí je šumel otožen kot jesenska pesem.

„Zdaj pa domov!“ ~~so~~ reklí oče.

„Ata, ne morem, ne morem! Boli, boli, ah jej!“ je tožil Gregorček.

Oče ~~so~~ ga potípalí za ušesa.

„To tí bodí v svarílo, da drugič ubogaš. Kdor ne uboga, ga tepe nadloga.“

Položíli so ga na voz. Treslo je po poti; to je Gregorčku pomoglo. Alí ščípalo ga je še vedno; še ponočí ní bílo dobro; kasno je šele zaspál...

3. Na paši.

Mrzla sapa je bríla sém od severne strani. Toplí díhi so izginíli z gora in iz dolín, naselíla se je tam žalost in zapuščenost. Drobno čebíljajočih ptíc ní bílo več, odletele so na toplí jug, da sí ustanove nov dom, vesel in príjeten.

Trije so pasli gori za vasjo na pašniku: Jože, Janko in France. Živina je počasi mulila že pusto travo, ovce so pozvnanje po ravnini z žvenkljajočim glasom, da se je slišalo dol v dolinico do vasi, kjer so stale hiše druga pri drugi, kot da jih je kdo nalašč znesel tako *skupaj na kufi*.

Ogenj je prasketal, nizek zubelj se je vzdigoval v zrak, pastirji so skoro molče sedeli *okrog* in tiščali kožuške na svoje telo, kamor je silil mraz. Jože je kadil staro pipo in obračal krompir v žrjavici. France, ki je bil najmlajši — štel je komaj deset let — je izvlekel iz žepa zdajnzdaj par češpelj in jih zanašal v usta. Tudi Jožetu in Janku jih je dal. Janko se je pa tiščal v dve gubi, kakor bi imel zmrzniti, in je srepo gledal v dvigajoči se ogenj.

„Sivka, les, obrni se!“ je vpil Jože, pustil krompir in tekel zavrnit kravo, ki je hotela čez nizko gričelice dol v goščo.

Vran je sedel na starem štoru in krokal venomer svojo staro pesem tako enolično in dolgočasno, kot bi pel mrtvaško pesem.

Nekaj se je slišalo v višavah. Glasen je bil krik. Pastirji so se ozrli v zrak. Tropa žrjavov je jadrala na jug. Otožni so bili glasovi žrjavov, kot bi jemali slovo od zemlje in se selili na drugi svet, bolj vesel in živahen.

Po stezi je stopal počasi in previdno lovec s puško. Spremljal ga je pes, in umerjenih korakov je stopal zraven star mož z lajno. Zdajnzdaj je zalajal prepeličar nad živino in ovcami. Pri pastirjih so se ustavili.

„Sedli bomo malo“, *pravi* lovec. „Nekam mrzlo je.“

„Malo krompirčka mi boste dali; lačen sem“, *reče* mož z lajno, *ki* je prisedel.

Stisnili so se drug k drugemu. Jože je vzel krompir iz žrjavice in ga malce opihal. Razdelil ga je. Vsak je dobil dva. Mož je jedel z veseljem in si grel mrzle roke.

Prepeličar se je oddaljil. Tekal je okrog ovac. Zdaj je sedel in gledal nizdol, zdaj je stopil na skalo in zrl tje po dolini, kjer se je valila široka reka v lahnih ovinkih, kjer so stale vasice in se ozirale po gorah.

„Zagodite nam eno!“ *pravi* lovec, ko so se ogreli. Tudi pastirji so ponovili isto prošnjo.

Mož je prijel v roko staro lajno. Žalostno in bolešno so pluli glasovi po planinci nad vas, kakor bi jokali. Včasih se je čul stok, kakor da ječi stara ženica v težki bolezni z globokimi vzdih. Zdelo se je, kakor bi starček pripovedoval svojo povest, žalostno in bridko, in bi jokal za izgubljeno mladostjo in bi tožil nad jesenjo v svoji duši.

Morda je bil nekdanj vesel, da bi skakal liki dete po trati, morda srečen, a prišla je bolezen, nesreča, — morda je bil sam kriv — in mu je vzela mater in očeta. Ostal je sam na svetu. Prehodil je morebiti hribe in doline nezadovoljen, brez doma, ker ga je zapravil. In na stara leta hodi po svetu z lajno in poje pesem o jeseni. Morda, morda...

Nehal je mož, in solza mu je kanila raz lice.

Gori pri ovcah je zalajal pes.

„Kaj je vendar, da tako laja?“ pravi lovec. Jože in lovec ^{ne} podhitita na vrh.

Vedno je še lajal pes in nemirno mahal z repom. Na skali je stal in gledal zdaj proti prihajalcema, zdaj v prepad pod seboj.

Jože je skočil na skalo in pogledal v prepad.

„Jagnje je padlo. Milo blekeče. Treba ga bo izvleči.“

Šel je na nasprotno stran prepada, ki je bila položnejša, in lezel previdno in počasi nizdol.

„Nogo si je zlomilo“, je klical, da se je čulo, kot bi kdo kričal iz širokega brezdna.

Zadel ga je na ramo in nesel na vrh, počasi plezaje po skalah.

„Večerí se že. Domov poženemo“, je vpil v dolino.

Pastirji so prihiteli in gledali jagnje z zlomljeno nogo. Jože ga je držal na rami.

„Domov!“

Pognali so. Ovce so bleketale, pes je lajal, zvonci so peli otožno, kakor da pojó pesem o ločitvi.

Šli so; mož z lajno je stopal zadnji, solza se mu je včasih utrnila. Plakal je starec v jeseni...

(Konec prihodnjíč.)

Kdor zna pa zna.

I.

„Tra, tra, trárararárarara“ ...

„Kúretna, kúretna, kúretna“ ...

„Vsak dan krompir, vsak dan krompir, —

Vsak dan krompir“ ...

Tako so jo rezali in drugače navijali in pritiskali one nedelje po popoldanjem cerkvenem opraviu v Lipovju. Komedijantje so bili. Mimogrede so se ustavili za nedeljo v Lipovju in si sredi vasi postavili preprost šotor, v katerem so skazovali svoje vednosti in umetnije.

Vsake baže govorjenje se je slišalo o njih.

„Bogvekáj ne bo; so bili preveč razcapani, ko so postavljali tistole reč“, so pričeli prav počasi Pocinov ded.

„Seveda, če bi kaj prida znali, ne bi iskali pri nas drobtin“, menili so drugi.

„Po mestih bi živeli kot gospôda in se ne bi vlačili po kmetih, če bi res kaj umeli“, slišalo se je vse vprek.

„Take reči sem že vse videl; to ni nič. Takih tičev še v mesta ne puste ne“, se oglasi stari vojak Dragarjev Blaže.

Možje so jih devali v nič in tudi gledat jih na vse preteze ni šel nihče izmed njih razen Medvedovega strica, ki pa niso slišali onega pogovora.